
RECENZE

Zdislav Rydziński: VOJENSKÁ PSYCHIATRIE

V roce 1987 vydalo ministerstvo národní obrany Polské lidové republiky služební příručku „Vojenská psychiatrie“, určenou jako učebnici pro posluchače Vojenské lékařské akademie Polské lidové armády a pro doškolení důstojníků zdravotnické služby PLA.

Práce o 400 stranách textu a tabulek je členěna do 6 částí, v nich do 18 kapitol, zakončena je bibliografickým přehledem.

První čtyři části („Úvodní část“ – 4 str., „Základní znalosti o duševním zdraví“ – 62 str., „Obecná psychopatologie“ – 48 str., „Zvláštní psychopatologie“ – 188 str.) představují v podstatě shrnutí poznatků obecné a speciální psychiatrie a základů klinické psychologie.

Autor jak v obecných, tak i ve speciálních oblastech metodologicky důsledně objasňuje probírané otázky z hledisek biologických, psychologických a sociálních či sociologických v dialektické souvislosti. Kriticky hodnotí nejvýznamnější teorie osobnosti, formuluje východiska pro marxistické pojetí koncepte duševního zdraví. V symptomatologii a syndromologii, etiopatogenetickém hodnocení rozebíraných poruch i jejich terapii vychází z pozic klasické středoevropské psychiatrie.

Členění částí odpovídá modernímu pojetí psychiatrie, rozsah jednotlivých kapitol pak účelovému zaměření publikace (např. podrobnější rozbor teorie krizových situací, problematiky alkoholismu a jiných toxikomanií, psychosomatických onemocnění, reaktivních stavů).

Pátá část „Problémy duševního zdraví vojáka v době míru“ (28 str.) spolu s poslední šestou částí „Problémy duševního zdraví vojáka v době války“ (50 str.) naplňují vlastní vojenskou specifiku práce.

V úvodní kapitole k mírové problematice autor analyzuje potřeby vytvářející v současnosti okruh zájmu psychiatrie v podmínkách armády, vazby na sociologii a psychologii (zajištění bojové pohotovosti, výběr ke službě a zařazování na speciální funkce, otázky duševní hygieny vojáků a jejich rodin, profylaxe a léčení akutních a chronických adaptačních poruch atd.). Druhá kapitola ve stručnosti uvádí údaje o epidemiologii psychických poruch v armádě v době míru. Zajímavé jsou údaje o incidenci poruch (u vojáků základní služby není uveden žádný výskyt psychózy) a závislost jejich spektra na délce služby (údaje vysoce korelují se statistikou v ČSLA). Jsou uváděny obecné i specifické faktory vojenské služby ve srovnání se

specifikou jiného prostředí obdobného sociálního charakteru nebo s podobnou „stresogeností“.

V kapitole o specifických poruchách duševního zdraví vojáků v míru je věnována pozornost otázkám „problémového vojáka“, problematice autoagresivního chování a psychopatologickým aspektům porušování kázně (i vojenské trestné činnosti).

Celá část je zaměřena prakticky, vojenskou specifikou hodnotí multidimenzionálně, východiska pro prevenci a profylaxi jsou formulována v intencích organizace zdravotnické služby PLA.

Úvodní kapitola poslední části přináší historický přehled vývoje vojenské psychiatrie, údaje o statistikách duševních poruch, válečných konfliktů od minulého století a o vývoji otázek, které psychiatrie ve válce řeší. Tyto okruhy jsou bohatě dokumentovány zahraničními literárními prameny. Zásady léčení a prevence jsou formulovány podle podmínek soudobého boje, moderní armády a podle poznatků výzkumu v dané oblasti.

Kapitola „Speciální psychopatologie typických poruch v době války“ je zaměřena především na problematiku „válečných neuróz“, resp. neurotických poruch, jejich symptomatiku a dynamiku průběhu. Autor je ohraničuje na jedné straně fyziologickou úlekovou reakcí, na straně druhé reaktivními psychózami. Pod „kolektivními“, hromadně se vyskytujícími neurotickými poruchami (reakcemi) popisuje podrobně paniku. Zvláštní oddíl je věnován zásadám léčení (léčebných opatření) „válečných neuróz“, stejně jako u velmi stručně uvedených válečných reaktivních psychóz, mezi které počítá i akutní reaktivní afektivní stavy (afektogenní stupor a fuga).

Zvláštní kapitola je věnována psychotropním látkám a jejich možnému použití za války.

Za textovou částí učebnice jsou zařazeny tabulky popisující ovlivnění jednotlivých psychotických funkcí po jednorázovém požití alkoholu (za prosté opilosti, při palimpsestu, v komplikované opilosti, s abnormní reakcí na alkohol, u encefalopata, při patické opilosti) a při chronickém abuzu (delirium tremens, alkoholická halucinóza, Korsakovova psychóza, alkoholická paranoia).

Bibliografie uvádí 123 titulů.

Přestože je „Vojenská psychiatrie“ anotována jako příručka, rozsahem, obsahem i formálním členěním ji lze charakterizovat spíše jako základní učebnici i monografii speciálního oboru všeobecné psychiatrie. I v úvodních, obecných částech je při jednotlivých tématech využívána vojenská specifika v uváděných příkladech a okruzích pro aplikaci. Velmi dobře a di-

dakticky je řešena návaznost praktických doporučení na teoretické informace a vývody. Důsledný komplexní charakter výkladu dokumentuje široký rozhled autora a jeho bohaté znalosti všech hraničních oblastí psychiatrie.

Plk. prof. dr. Rydziński je přednostou Institutu mentální hygieny Vojenské lékařské akademie Pol-

ské lidové armády a problematikou vojenské psychiatrie se jako pedagog, výzkumný pracovník i jako praktik zabývá přes 30 let. Publikoval stovky časopi-seckých prací a vydal řadu monografií.

Závěrem lze shrnout, že „Vojenská psychiatrie“ je zdařilou prací, která splňuje požadavky na moderní vysokoškolskou učebnici.

Plk. MUDr. Petr Krekule, CSc.